

CAP. II.

De

Pleuritide.

Pleuresis five Pleuritis consideratur vel in latiori significato vel in strictiori. Latè est inflammatio membri alicujus principalis cum putredine indeque febre acutâ; five nunc pars illa per se, aut aliarum nobiliorum contiguitatem & viciniam Principalis dicatur. Unde Paracelsus cerebri, hepatis aliarumque partium pleuresin constituit. lib. 2. tract. 2. cap. v. de Pleuresi & prunellâ. Strictè est inflammatio membranz pleuræ seu membranz thoracem intrinsecus succingentis, à sulphure impuro putrido & volatili, cum lateris dolore pungitivo, dyspnœâ, tussi & febre acuta, pulsuque duro frequenti & inæquali.

Pleuritis
quid.

Causam humorem seu sanguinem fervidum dicunt, verum qualis ille ex naturâ suâ sit non sufficienter explicant

Causa
Galenio.

Ga-

Galenici ; Et Severinus Danus a sanguine solum inflammationem produci posse rectè nec sine ratione negat, nisi prius in eo semina inflammationum delituissent. Hinc Paracellus causas morborum altius investigans massam sanguinis accensam causam immediatam quidem non negat, profundius tamen nec minus apertius morbi hujus incunabula explicat. Eundem verò ferè pleuresis cum prunellâ & peste, genericè scil. ortum agnoscit, cum *loc. supra citat. pag. no. 430*, dicit. *Pleuresis est morbus inclusus in membris Principalioribus ; locum habet in regionibus illorum ex oppilatione Tartarè sine resolutione vel per resolutionem & est passio aërea de corpore reducta in corpus, ex sale ogertino, ex speciebus pestis & prunella.* Alit specificè ab iis distinguit pleuresin, quod sit ex sale Ogertino i. e. auripigmento ab yleido separato & exaltato, ut prunella ex vitriolo, pestis ex arsenico. Separatum verò ab yleido est esse privatum aëre interno seu spiritu animali, qui fluidâ suâ labiliq; substantiâ, temperare debebat ogertinum illud in Tartaro præexistens sulphur sive acidum, quod unum idem-

Cap. II. De Pleuritide. 217

demque. Quando nunc aër ille inter-
nus seu spiritus, (nec huic si lympham
dixeris peccabis, lympa enim nihil
aliud est, quam spirituum animalium
materia, aut aër coagulatus, & aër con-
trà nihil aliud, quàm resoluta aqua) per
oppilationem à Tartaro à libero motu
prohibetur, restagnat, putrescit, con-
sumitur & a corpore i. e. formâ lym-
phae, in solum aërem resolvitur, sicque
separatur sulphur ab yleido; ad hæc se-
ogertinum illud sulphur sive acidum,
quod in Tartaro præexistebat separat
& cum resoluta yleido sive aëre, quem
in naturam suam transplantat, iterum
miscetur * ascendit & pro specie suâ
morbum producit, ut in præcordiis
pleuresin. Hinc *Paracels. lib. 2. tract. 2.
de Tartaro cap. 2. in expl. text.* Ylei-
dus est aër elementalis, in nobis est spi-
ritus, qui transire debet per omnia
membra. *Wie in einem ey das heüt-
lein ist,* ita debet yleidus transire per o-
mnes poros: qui si obstruuntur tunc
morbi sequuntur. Oppilatur autem aër,
si in istâ regione materia est, ut Tarta-
ri, si in illâ consumetur & transit de cor-
pore in aërem, aër solum fit: Ille aër
facit postea pestem, pleuresin & pru-
nellam.

Hoc

* Hoc est, de corpore reductum esse in corpus, ut in textu supra citato Paracelsi.

Dicit autem Paracelsus ex sale ogerino; Non quod intelligat solum ejus alcali, sed totum compositum, uti vitriolum & arsenicum dicuntur salia, licet acidum sive sulphur copiosum & potens in se contineant. Studio supra dixi & jam dico acidum & sulphur esse unum idemque reale, cum easdem habeant affectiones & proprietates, ut videas, nec Helmontium se discrepare, licet se diversa solidioraque scripserit imaginetur, cum dicit *tract.* cui titulus *Pleuræ furens*, omnem aciditatem venis hostilem esse, propter metum coagulationis, si enim cruor coagularetur, partium nutritionem fieri non posse, pleuritidem verò nihil aliud esse, quam aciditatem conceptam in archæ, qui si eam deponat in cruorem venæ cavæ hæcque in costarum carnem, statim fieri pleuritidem, cum cruor, qui ad alimentum pleuræ in fieri sit, aciescat. &c. Jam L. B. sincerè absque præconceptâ opinione judica, num Helmontius *loc. cit.* No. II. & 12. pag. no. 318. & 319. & sectator ejus Grembsius *lib. 2. cap. 1. No. 65. pag. m. 151.* Suffici-

Causa secund.
Helmont.

*quod Paracelso in re non coneradi-
cit.*

Cap. II. De Pleuritide. 219

Scientiam causam habeant inveniendi in Paracelsi manes, qui non solum materiale sed & formale causæ satis accurate explicat. Quis enim negabit salis ogerino sive auripigmento acidum? quis negabit Auripigmentum arsenicūve hominem particulis suis interimere acidis, corrosivis & sulphureis, coagulando aciditate suā massam sanguineam. Credo etiam quod Helmontius quem aliàs magni æstimo, Paracelsi scripta aut obiter tantum perlegerit, aut intelligere noluerit, quæ de coagulatione Tartari, cap. 9. libr. von Tartarischen Kranckheiten, expressè scribit, fieri nempe illam per spiritum salis, quid autem Spiritus salis aliud quam acidum? quod & ipse Helmontius non solum in sale communi, sed & in vitriolo, alumine arsenico & cæteris ita dictis salibus fatebitur.

Signa sunt: Paracellus lib. 2. tract. 2. de Tartaro cap. v. de Pleuresi. Tremor corporis cum frigido & calido sine pluralitate, faciei discoloratio, membrorum debilitas & inquietudo, calor finalis ascendens, punctura capitis & laterum & in precordiis & sub thorace: & ubi passio vel dolor,

signa.

ibi

ibi regio morbi. Sed & non raro dyspnoea, tussis & exputio cruenta adest.

Curatio.

Curatio perficitur I. vomitoriis; Præstat *Aqua benedicta Rulandi* ex Croco metallorum, antimonio nempe & sale Nitri philosophice calcinatis factâ, quam multis Quercetanus in *Pharmacop. dogmat. restitutâ* laudat in curatione pleuritidum: Nec minoris efficaciar erunt *Crocus metallorum absynthiacus Mynsicht.* vel per se à gran. iij ad vj exhibitus, vel quod melius monente ipso authore, si totidem grana per noctem in vinalbi Rhenani unc ij. Aq. cinnamomi Drachm. ij infuderis, manè colentur & vinum clarum abjecto croco, calidè bibatur. Item *Tartarus Emeticus* ejusdem authoris à gran. iij ad vj. Ego vix gran. iv. Præsertim si recens factus, transcendendo. Crollius commendat *Mercurium Precipitatum*, sed quo ego libentius supersederem cum tutiora dentur. Adhæc 2. *vena secetur*, si plethora jussit, quando autem symptomata adeò urgeant, præmitti potest venæsectio. Quamvis pleuritidem venæsectione curatam sæpius tabem aut recidivam

Cap. II. De Pleuritide. 221

divam anniversariam post se reliquisse observaverit Helmontius, verum venam secare ex prudentis medici iudicio stare debet, non penitus rejicio & plures etiam sine venesectione, tempestive exhibito diaphoretico ex salibus volatilibus &c. feliciter sanavi. Clysteres vero & purgationes nec Helmontius nec Paracelsus approbant. Sed dentur 3. *Diaphoretica*, quæque acidum corrigunt & cruorem coagulatum resolvunt, ut rectè Helmontius asserit *loc. citat.* Sunt autem ea Alcalicæ naturæ & sale volatili turgida, contrà Acida vitanda, quia pectori inimica, coagulationemque cruoris adaugent. Quod si autem Sulphura metallorum & mineralium fixa quid conducunt, alio nomine alioque respectu id faciunt. Non igitur in curatione te destituent *Antimonium diaphoreticum*, à scrup. j. ad Drachm. ß. *Bezoard. minerale* à scrup. ß. ad scrup. j. *Lac. sulphuris* ad ʒß. *Anima virioli Myns.* à gran. v. ad viij. *Nitrum Antimoniatum*, *Colcothar* sive *sal vitrioli* post destillationem spiritus ex capite mortuo extractum, *Rasura dentis apri, priapi Cervi*

vi vel tauri. Mandibula Lucij piscis ppt. Ossa de corde Cervi ppt. Laudanum opiatum à gran. iij. ad vj. Flores salis Armoniaci, Corall. rubr. ppt. Sal. Cornu Cervi. Urina. succin. volabile, Spir. Salis Armoniaci, C. C. Balsamus mumia, Suscus cichorei sylvestris, flores sambuci, papaveris Rhæados, Carduus benedictus, Carduus Maria, Herba bellis &c. Excompositis sunt species & pulveres pleuritici Mynsicht. quos vide apud eum sect. v. de spec. & pulv. Serenissimi & Celsissimi Principis Wilhelmi Sapientis Hassiæ Landgravij &c. &c. hoc experimentum tuisse perhibetur,

℞. Unicornu

Corn. Cervi. ust.

Perlar.

Corall. rubr.

Ocul. cancr.

Lucij

Lap. percar. ana ʒj.

M. F. Pulvis. Dosis quantum ij vel iij cultri cuspidibus capi potest

Cap. II. De Pleuritide. 223.

potest, in aqua prunorum
lyvestrium. Petrus in Noso-
log. Libr. 1. diss. 14. pag. m.
275.

Helmontius loc. saepius citat. Potissi-
mum laudat cruorem hirci, non quidem
venalem: sed, ait ille, hircum suspen-
do cornibus alligatisque pedibus pos-
tremis ad cornua, abscctis testibus ca-
stratur. Cruor inde emanans, usque
in ejus mortem, excipitur, & siccatur.
Et a venali cruore (qui nil nisi ovillus
est) dignoscitur, quod venalis facile te-
ratur, ejusque pulvis sit puniceus: hir-
cinus autem verus difficillime & radio-
sissime teritur, estque piceae coloris pul-
vis illius. Contritio autem tam mo-
lesta est, non quidem ob sui lentorem:
sed propter meram & incredibilem du-
ritiam. Hunc hirci sanguinem saepius
Jactat & in clibano tostam contritum-
que drachmae pondere pleuriticis pra-
bet. J. B. du Hamel libr. de affect.
corp. scribit nullum penè esse reme-
dium, cui omninò confidere debeamus
& ex viro quodam clarissimo, se audivisse
quod frustra id remedij adhibuisset. Ac
D. Boyle, qui Helmontium alioqui
facis

pag. m.
310.

fatis sincerum putat, tamen fatetur non semper, quæ adversus pleuritidem ille commendat remedia, aut sibi aut amicis, qui ea adhibuerunt, cessisse. Id nihilominus, quod ex rustico quodam accepit, non spernendum videtur, stercus videlicet equi vino albo aut cerevisiæ infusum, tum expressum.

Petrus Johannes Faber in *Panchymico suo libr. de Curationibus variorum morborum*, se desperatam pleuriticam curasse ait, exhibito *Arca- ni sanguinis humani & Cinnabar. Antimon. ana ℥℥. in aq. Cinnamomi ℥j. bis reiteratâ dosi*, applicato super latus dolens *Emplastro diasulphuris Rulandi*, quod ex Cera, Colophoniz æqualibus partibus & semî parte Myrrhæ & æquali omnium pondere Balsami sulphuris, ut in sufficientem emplastri consistentiam reducatur componitur. *Arcanum autem sanguinis humani* describit in *Palladio spagyrico Cap. 100. m. 762. & 763.* his verbis.

*Arcanum Sanguinis
humani.*

Supra

Prime

Cap. II. de Pleurizide. 225

Primò, inquit, educitur sanguis ex corporibus animalium, in sufficiente quantitate, aut ex uno, aut ex pluribus corporibus, modo sint temperamento equali & sano, deinde sanguis illè educus aërisque externi facultate concretus; temporis tractu in umbrâ arescere permittitur, ut humiditas superflua aquosa ad nutrimentum illius humiditatis radicalis apposita sensim evanescat? Quæ prima calcinatio dici potest, & si igne non fiat visibili, sed occulto, eo puta calore, per totum aërem sparso. Tum demum hæc materia optimè pulverisata, vasi vitreo, ad destillandum apto, cucurbitæ vitreæ scil. indenda est, & capitello ipsi appposito juncturis quam optime clausis, levissimo cinerum igne pellenda est hæc materia ad capitellum, quæ primò in formâ lactis, oculis ipsis sese ostendit. Secundò sal ChrySTALLINUS ascendit, lateribus capitelli affixus, ut cera fluens, summoperè tamen volatilis, quem segregare oportet, & benè custodire, ne pereat. Ultimoque ascendit oleum rubicundissimum novo capitello excipiendum, & illicò augendus est ignis, quantum fieri poterit, ut quicquid est olei ascendat, reliquumque in

*Arca
num sanis
guinis,
quo mo-
do & quâ
ratione
fiat.*

fundo remanens comburatur in cinerem albiſſimi coloris, tuncque perit, & frangitur cucurbita vitrea, nec unquam po- teſt tantum ignis pati, quantum neceſ- ſe eſt ad illam calcinationem. Unde conſulo omnibus, qui hoc arcanum ten- tare voluerint, ut poſtquam oleum to- tum aſcenderit, cineres, qui in fundo cucurbitæ vitreæ nigri coloris reperi- untur, extrahant, eosque reponant ti- gillo terreo, ſeu crucibulo, fortiſſimo i- gne, per hebdomadam, in furno vitrario, aut ſimili, uſque ad illam albedinem calcinandos, hæc calcinatio ſecunda eſt ſed non adhuc vera & ultima calcina- tio noſtra: nam ut ad eam perveniatur ſal purus patet ut cera fluens Chryſtal- linus optimi odoris, extrahendus eſt, ex cineribus illis albiſſimis, ſolutionibus, filtrationibus, & deſiccationibus com- muni viâ, & methodo, factis, toties rei- terandis, donec ad illam puritatem, & ad omnia ſupra dicta puritatis illius me- ra judicia deducatur ſal ille precioſus, naturæ animalis theſaurus & veriſſima theriaca. Poſtmodum ſal volatilis Chry- ſtallinus ut cera fluens, quatuor aut quinque ſublimationibus, à ſuis impu- rita-

Cap. II. De Pleuritide. 227

ritatibus vindicandus, & unaquaque sublimatione vas sublimationis infernum mutandum. Aut illud idem perquam optimè detergendum antequam sal ascensus iterum solus in illo reponatur, & iterum scandat levissimo igne, ad superum capitellum, donec puritatem quam maximam adipiscatur. Oleum etiam rubeum iterum destillationibus quam plurimis purificandum venit, donec rubini claritatem & splendorem acquirat, ac aliquantulam fixationem, in igne satis magno permanentem, & interim odorem gratissimum. Ultimò hæc tria certo pondere & mensura conjungenda sunt, salputa volatilis, sal fixus, & Oleum rubeum ignique levissimo, & continuo, per quam longissimum tempus commendanda, ut ignis actione continuâ & longâ in vase apto, & hermeticè clauso, tandem hæc tria figantur, & in ignis asperitate quiescant, fluant ut cera sine fumo, quod postquam factum reperitur, ipsa rerum magistra experientia, completa est, ultima nostra animalium calcinatio, seu humidî radicalis animalium coctio ultima, cui vita & sanitas vera inest, morborum omnium curatio, & totius naturæ ani-

*Oleum
sanguinis
ut purifican-
dum.*

malis corporeæ purum & subtilissimum vitæ fundamentum & basis. Fides & veritas hujus tanti arcani, ultra rationes physicas infinitas, penes experientiam est. Hæc ille.

Cura secundum Paracelsum.

Paracelsus loc. ult. citat. curationem pleuritidis ita tradit: Cura ejus duplex est, ex Tartaro, & Syleto. Syletum medicina composita ex tribus salibus.

Descriptio Diatartari.

Diatartarum.

Rec. Tartari alb. ℥j. Aq. vitæ ℥ss. Granorum juniperi. Flor. Gamandrea. Cichorei, ana unc. iij.*

Reduc in aquam: Dosis ejus à drachm. j. ad unc. ℥. in vino malvatico vel aquâ de prunellâ, fiat pro cohob.

*in expositione textus, Ex vino optimo rubeo destillare man brande vvein & postea aquæ melissæ accipitur ad æquales partes & simul rursus destillantur, & fit aqua vitæ, de qua hic loquimur.

De-

Cap. II. De Pleuritide. 229

Descriptio diamumia.

Rec. Aq. pradicta ℥j. Mumia. Dimu-
clara & electa unc. iiij. Aquar. mia.
prassij & mentha ana unc. ℞.

Fiat mixtura: Dosis drachm. ℞. ad
drachm. j. (al. ab unc. ℞. ad j.) manè
& sero secundum cohob morbi,

Descriptio Syleti.

Rec. diamumia unc. vj. Salium Syletium
gemma, Calothar, scissiana unc.
℞. Aq. melissa, absynthij ana
unc. iiij (al. drachm. iiij.)

Fiat mixtura. Dosis à gran. vij. us-
que ad gran. xiv.

Compositum Syleti.

Rec. Trium salium ana unc. j. Tar-
tari utriusque ana unc. ℞. mumia
elect. drachm. j. Aqua melissa, Compositum
conserva buglossa ana q. suffi. sumtyla-
cit ti.

*cit pro incorporatione, destil-
la per alembicum. Dosis à scrup.
j. usque ad scrup. IV.*

Cura Pleuresis quæ in regione Cerebri.

*Cura
pleuresis
cerebri.*

*℞. Laudani puri scrup. j. Olei de
musco gran. iiij. Camphora gran.
viij.*

*Fiant pilulæ cum aquâ de spica: Do-
sis à gran. vj. usque viij vel ix. secun-
dam cohob.*

*Cura ex-
terna*

*Cura specialis in pleuresi, quæ extrin-
seca valet, fit per unguentum de mur-
mentis cujus compositio talis est.*

*Rec. Pingued. murmentorum unc.
iiij. olei lateris drachm. j. A-
mygdal. dulc. Laurini, ana
drachm. iii.*

*Fiat unguentum molle secundum ar-
tem, cum modico cereæ, quod admini-
stre*

Cap. II. De Pleuritide. 231

stretur loco dolemi & non cessa unge-
re, donec punctiones desistant.

Hoc Paracelsi linimentum efficacis-
simum est & à variis authoribus proba-
tum & præscriptum est, cui etiam ad-
dere poteris ol. chamemel. & anethi
stillatit. item Cera, & Balsamum mumia-
hic autem est

Balsamus Mumia.

Rec. Mumia vera ℥j. Pistillo lig- ^{Balsamum}
neo in fibras contuse forficeque incisa ^{mumia.}
in phialâ longioris colli affunde olei
olivarum & spiritus Therebinth. ad
eminentiam trium vel quatuor digi-
torum; Digere vase hermetice clauso in
fimo vel balneo vaporis per dies 40.
Deinde vase aperto materiam Cucur-
bita infunde, quam apertam in B. M.
collocato pro exhalando foetore, post
filtra per pannum Cotoneum & disso-
lutam in vase vitreo cum spiritus vi-
ni rectificati equali pondere tribus
septimanis digere, quibus elapsis loco
alembici caeci rostratum impone vase
&

& spiritum vini abstrahere lento igne,
remanentem Balsamum iterum filtra
& usui tam interno, quam externo
serva.

Empyema
quid?

ejus cau-
sa.

Curatio,
per se-
ctionem.

A Pleuritide quoque non raro fit
EMPYEMA sive materiae purulentæ in
cavitate thoracis aut vasorum pulmo-
nis collectio, dfficultatem respirationis
cum tussi sputoque purulento indu-
cens; quando nimirum sanguis coagu-
latus non dissolvitur neque per dia-
phoresin expellitur, sed in pus transit:
unde pleuritici empyeci evadunt, qui si
intra quadraginta dies per excreationem
aut per intestina aut vesicam, quò nempe
natura vergit, non expurgantur, tabe con-
sumuntur. Quod si autem materia a-
deò copiosa ut per dicta loca expurgare
non possit, sectio, administratur ad e-
mittendum pus. Ad locum autem
quod attinet ubi sectio administranda,
non parum discrepant docti: Hippo-
crates, Guido, Amatus Lusitanus &c.
sectionem institui volunt inter tertiam
& quartam costam; Fienus, Riverius
aliique plurimi inter quartam & quin-
tam: Paulus Aeginetta, Vidus Vidius,
Fa-

Cap. II. De Pleuritide. 233

Fabricius ab Aquapendente, Sennertus inter quintam & sextam, qui locus tutissimus videtur Paulo de Barbette in *Chirurgiâ cap. XV.* Nam, sectionem dicit, si altius instituas pericardium & inferius diaphragma lædetur. Schultetus verò in *armamentario Chirurgico part. 2. obs. 52.* In loco Hippocratis Paracethesi facta feliciter patientem restituit; Fit autem sectio, si unum supra dictorum locorum elegeris non ante neque post pectus, sed in latere, à sterni quatuor aut quinque digitorum latitudine interpositâ, notante P. de Barbette *loc. cit.* Sed vide hac de re ipsos auctores citatos aliosque chyrurgos.

Secus ad puris maturationem & evacuationem promovendam conferunt, quæ suprâ in pleuresi, præsertim salia volatilia & oleosa: Item Decoctum ex *Herb. Prassii, Hedera terrestris, capill. vener. origan. scabios. scordii, Flor. Hypericonis & Rad. Heleni* factum. Nec satis laudari potest *Balsamus Sulphuris Therebinthinatus*, præsertim si modo sequenti illum composueris.

Balsa-
mus Sul-
phuris
Thereb.
comp.
altus.

℞. Bals. Sulphur. Terebinth. ℞. jss.
Gumm. Ammoniac.
Galban.
Thuris
Myrrha ana unc. ℞.
Mumia unc. j.
Spermat. Cete drachm. iiij.

Dissolve gummata & mumiam
quantum fieri potest in spiritu vini
rectificato & aromatizato & cum bals.
Sulphuris Therebinth. confunde, post
coque ad consumptionem spiritus vini
vase aperto, cucurbitâ scil. tumque de-
mum sperma Cete adijce, coque adhuc
exiguâ morula, & post refrigerationem
Balsamû deple, qui non solû in hoc sed et
aliis morbis præstantissimum est reme-
dium, ut experientia docebit.

Perip-
neumo-
nia quid?

PERIPNEUMONIA nihil ali-
ud est, quam pleuresis pulmonum, & à
pleuresi vulgari tantum parte subjecta,
alias neque causâ neque remediis differt;
Et signa sunt eadem, nisi quod inperi-
pneumonia ut plurimum pulsus inter-
mittens & non adeò vehemens sit do-
lor punctorius.

CAP.